

„MÚLT NÉLKÜL NINCS JÖVŐ”

RENDAHAGYÓ BESZÉLGETÉS MAKRA BORBÁLÁVAL

Ülünk a sárga falú, rendezett irodában a Pesti Vármegeyházán és baráti hangon beszélgetünk, csacsogunk gyerekekről, családról, hivatásról, rendről, közös emlékekről. Majd eldöntjük, most már akkor kezdődjön a „hivatalos” interjú, kapcsolnám be a diktafont, és Bori belevág. Alig van helye megszakításnak, csak itt-ott helyeslő bólintásnak, vagy rövid visszakérdésnek. Elkezdődik egy gondolatfolyam, mely közel negyven évet ölel át. Utazunk településről településre, évtizedről évtizedre, s közben kirajzolódik egy életpálya, egy korszak és Pest megye közművelődése.

M. B. A bemutatkozásomat azt hiszem, azzal lehetne indítani, hogy a pályaválasztásom valójában nem volt tudatos. A gimnáziumi évek alatt történelemtanárnak készültem, de úgy éreztem, hogy a felvételire nem sikerült megfelelően felkészülnöm, aminek több rajtam kívül álló oka volt, de ezt most nem részletezném. Akkoriban gyakorlat volt, hogy a tanítószak elvégzése után két év kiegészítővel tanári diplomát lehetett szerezni. Én is ezt az utat választottam és jelentkeztem Esztergomba, a tanítóképzőbe. Akkor még volt a felvételit megelőző alkalmassági vizsga, de mivel én tudtam, hogy nem tudok énekelni, amikor a felvételiztető tanár azt mondta, hogy énekeljek el egy dalt, én azt javasoltam, hogy azt nem tenném, inkább eljátszom zongorán. Természetesen a tanár kioktatott, hogy ha ő azt mondja, hogy énekeljek, akkor énekeljek. No, erre én olyan „molnáros” módon – mert az én lánykori nevem Molnár Borbála –, megismétltem, hogy én akkor sem énekelek, csak zongorázom! – Akkor minek jött ide? – kérdezte? Persze erre én öntudatosan megmondtam, hogy nem tanító akarok lenni, hanem történelemtanár. Hát akkor menjen történelemre! – s azzal eltanácsolt. Szerintem én voltam az egyetlen Esztergomban a tanítóképzőben, akit alkalmassági vizsgán eltanácsoltak. Ennek ellenére otthon biztattak, hogy menjek vissza, ne adjam fel, de időközben találkoztam a nagy szerelemmel, a későbbi férjemmel, aki Gödöllőre járt az agráregyetemre. Hamar eldöntöttük,

hogy összeházasodunk, és azt is, hogy mi nagyon fiatal szülők szeretnénk lenni, tehát nem mentem vissza a képzőbe, ő pedig átment Debrecenbe levelezőszakra, és én a következő évben már az ottani Tanítóképző Főiskola levelező népművelés-könyvtár szakára felvételiztem, aminek Szolnokon volt egy kihelyezett tagozata. Végül ott végeztem, és közben megszületett a kisfiam.

Tökölön kezdtem dolgozni könyvtárosként, amit nagyon szerettem. Kezdő létemre nagy kihívás volt, mert egy raktárszobából kellett kialakítani a könyvtárat. Az akkori ráckevei járási könyvtárosok nagyon jó szakemberek voltak, akikkel Dömsödön kezdtem, ahogy ma mondanák egy „mintaprogrammal”. Egy könyvtárat kellett leltározni, katalogizálni, ahogy az a nagykönyvben meg van írva, s ez nekem nagyon jó lecke volt arra, hogy ezt majd Tökölön egyedül meg tudjam csinálni. Könnyen tanultam, amit értékelték a kollégák és úgy éreztem, hogy a helybeliek is hamar befogadtak. Beleszerettem a könyvtárba, a munkámba, és megvalósult az álom is, mert jöttek a gyerekek, és mi közben a férjemmel befejeztük a tanulmányainkat.

Egy idő után úgy éreztük, hogy a lehetőség a Csepel-szigeten kevés egy agrármérnöknek, ezért úgy döntöttünk, hogy a két gyerekkel meg kell próbálnunk valahol máshol felépíteni az önálló életet, a szüleink segítsége nélkül. Elmentünk Mezőtúrra, ahol mindketten az egyik termelőszövetkezetben kaptunk munkát, én, közművelődési előadó lettem, és a városi kórház könyvtárban is dolgoztam. Továbbképzésekkel foglalkoztam, ismeretterjesztő előadásokat szerveztem, kialakítottunk az agrármérnököknek egy szakkönyvtárat, olyan új dolgokat honosítottunk meg, ami ott akkor még ismeretlen volt.

Nagyon élveztem, de egy idő után mindketten zártnak éreztük azt a világot. A nyolcvanas évek elején jártunk, amikor még erős volt a pártirányítás. Nagyon kompromisszum kész voltam és vagyok ma is, de amikor zablát tesznek rám, azt nem tudom elviselni. Ezért is döntöttünk úgy, hogy mégis visszatérünk a szülőföldünkre, a Csepel-szigetre. Aztán tragédia történt. Egy váratlan betegség következtében elveszítettem a fiatal férjemet, és ott maradtam a két gyerekkel, egyedül csak a szüleim segítségére számíthattam.

1985-ben Ráckeven, ahol gimnáziumba jártam, a városi tanács közművelődési referensként kezdetem el dolgozni. Sok izgalmas feladatomból volt; újraindítottuk a Ráckevei Újságot, megjelentettünk számos helytörténeti kiadványt, mint pl. a Ráckevei Füzetek. Nagy öröm számomra például, hogy a városi újságban még ma is ugyanazok az emblemikus szimbólumok jelennek meg, amit mi akkor ott egy kis csapattal kialakítottunk.

Ennek az időszaknak újabb nagy kihívása volt az André Kertész Fotómúzeum létrehozásában való közreműködés. Úgy tudom akkoriban az országban még nem volt fotómúzeum. Mivel Kertésznek Szigetbecséhez kötődése volt, a Tavasz Fesztivál keretében kiállítást rendeztek a településen, és ez adta az ötletet, hogy itt kellene létrehozni a fotómúzeumot. A város vezetője nyitott volt a kultúrára és a művész álmát, vágyát is teljesítette, azzal, hogy megvásároltak egy parasztházat, ahol lent két kiállítótermet, a padlástérben pedig alkotószobát alakítottak ki fotóművészek számára. A rendszerváltás után ez az anyag Kecskemétre került. Én ennek a múzeumnak az életre hívásáról szakdolgozatot is készítettem, az akkori Oktatási és Művelődési Minisztérium által szervezett intézményvezetői továbbképzés elvégzésekor. S hogy hogyan csengenek össze a dolgok? Mindez 87-ben történt, s most, hogy felújították a Szigetbecsei Fotómúzeumot és egy albumot is kiadtak róla, a polgármester megkeresett és meghívott, hogy vegyek részt az ünnepségen, mert, mint mondta nekem ennek a múzeumnak létrehozásában komoly szerepem volt. Nagyon jól esett és büszke voltam rá, hogy ennyi év után is számon tartanak és emlékeznek rám.

A hivatal után az Ács Károly Művelődési Központ igazgatója lettem, ahogy most így felidézem azokat az éveket legalább öt – hat olyan program él még ma is, amit mi akkor újtúra indítottunk. Mindezek számomra azt bizonyítják, hogy jó alapokat raktunk le, amit az utódok is jónak tartottak és sikerrel továbbvittek.

A pályám során nagyon kevés munkahelyem volt, de ha egy helyről eljöttem, szép emlékekkel távozom. A munkámra mind a mai napig jellemző az elkötelezettség, a szakszerűség, a minőség és a pontosság. A forma és a tartalom szigorú egysége. Ezt rendkívül fontosnak tartom. Nekem kellene a keretek, a rend, amit a szakmánkban

is alapnak tartok. Egy rendezvénynek annyi *amőbalába* van, annyi váratlan helyzet állhat elő, hogy ha csak egy láncszem gyenge a rendszerben, akkor az egész esemény borulhat. Ezért a rendezvények előtt már hetekkel nagyon részletes, mindenre kiterjedő forgatókönyveket készítettünk, előszervezési, lebonyolítási feladatokkal és az azt lezáró utómunkálatokkal. Ez utóbbiaknak ugyanolyan jelentősége van, mint az előkészítésnek, mert hiszek abban, ha megfelelően dokumentálunk és archiválunk egy eseményt, akkor 80-100 év múlva is lehet majd tudni, hogy milyen volt a XX.–XXI. század közművelődése. Mert múlt nélkül nincs jövő...

Hogy visszatérjek a legelejére, semmiféle tudatosság nem volt a pályaválasztásomban, teljesen véletlenszerűen jött elém a lehetőség. Vagy talán ilyen nem létezik? Talán a Jóisten akarta így. Én egy rendkívül zárkózott ember vagyok a magánéletemben, sok embert be tudok fogadni a szívembe, de boldog vagyok, ha becsukhatom magam mögött az ajtót, és egy könyvvel eltölthetek egy hétvégét. Ez egy olyan kettősség, ami végigkíséri az életemet. Az egyik oldalon a zárkózottság, a másikon pedig naponta kell kitenni a tudásomat, az ötleteimet, a megújulásomat, a lelkesedésem, a szívemet, vagyis önmagamot a szakma asztalára.

Én az a fajta népművelő voltam és vagyok, *aki sosem ül az első sorban*, hanem mindig hátul, mert *karéjban* kell látnom a rendezvényt, hogy nyugodt legyek – miközben mindig minden alaposan elő volt készítve – én mégis így láttam helyesnek. Egy kis városban

egyszer azt mondta a helyi főorvos: – *Mondja, Borbála, maga miért nem ül itt velünk? – Mert nekem nem az a dolgom, hogy az első sorban üljek, hanem, annak érdekében, hogy minden rendben legyen, mint egy jó karmesternek mindent át kell látnom. Persze ez csapatmunka, a sikerek nem Makra Borbála sikerei, hanem a csapaté.*

A munkámért a pályám során sokáig nem jött érdemi visszajelzés, az utolsó tíz évben azonban csokorban kaptam a különböző kitüntetések, elismeréseket, többek között a Bessenyei-Díjat, a Pest Megye Szolgálatáért-Díjat, a Magyar és a Pest Megyei Népművelők Egyesületének díjait... Miután vallom, hogy ezt a munkát csak csapatban lehet eredményesen végezni, ezért a munkatársaimtól kapott „Mi Értünk” Díjat is a legnagyobb elismeréseim közé sorolom.

H. K.: *Mikor jöttél el Ráckevéről?*

1997 januárjában váltottam. Úgy éreztem, hogy kinőttem a feladatot, túl sok kompromisszumot kellett kötnöm, azt hiszem túl sok személyességgel találkoztam a munkám során. Ahogy korábban már említettem, ha ez engem úgy béklyózik meg, hogy a szakmaiságot is hátráltatja, akkor fel kell állni. Ezt a döntést meghoztam, pedig még nem tudtam hova megyek, mit fogok csinálni.... Abban az időben történt, hogy a Pest Megyei Közművelődési Információs Központ Szentendréről beköltözött a Vármegyeházára. Számomra itt nyílt lehetőség, ahol kezdetben a felnőttképzéssel, munkaügyekkel, szabályzatokkal foglalkoztam, ami mind a mai napig az erősségeim közé tartozik.

H. K.: *Nem hiányzott az a nagy nyüzsgés, amit Ráckeven megszoktál?*

Itt az első az volt, hogy meg kellett tanulni Pest megyeiül gondolkodni. Nincs helyi társadalom, nincs Mari néni, Józsi bácsi, főorvos úr... Nincsenek közvetlen ismerősök, nem jönnek be az irodába, nem futunk össze az utcán. Bekerültem egy világvárosba, meg kellett szokni az ingázást, a megyei módszertani feladatokat, meg kellett ismerni a megyében dolgozó kollégákat. Talán olyan szempontból is jót tett nekem a váltás, hogy csöndesedtek körülöttem a dolgok, mert közben édesanyám nagyon beteg lett, és így a munkát és a családot sikerült összehangolni.

2001-ben megbízták majd 2003-ban kineveztek a Pest Megyei Közművelődési Információs Központ vezetésére. Nagyon nehéz munkába csöppentem, nagyon rövid határidőt kaptam, hogy rendezzem az intézmény dolgait és indítsam el a szakmai munkát. Rengeteget dolgoztam, 22 pontból álló listákkal érkeztem hajnalonként a munkába, mert ha már vállaltam, nem akartam kudarcot vallani. Izgalmas volt, mert meg kellett oldani a feladatokat, amit előírtak számomra, de ugyanakkor el lehetett indulni új utakon. Hamar eldöntöttem, hogy lépésről lépésre épitem fel az intézményt, mert úgy gondoltam, ha egyszerre indítok minden fronton, akkor az teljesíthetetlen.

A következetességemet és a menet közben felépített kollektíva eredményességét igazolja 2005 augusztusában a kollégáimtól kapott „Mi értünk” Alapítvány és annak díja, melyet a kollégák szimbolikusan alapítottak. Az összes díjam közül ez az egy van az irodám falán, mert ez olyan elismerés a kollégáktól, amit a mai napig meghatódva nézek.

A kinevezésem után évekig Intézetünk az országos trenddel ellentétben folyamatos fejlődést mutatott. Évről évre nőtt a költségvetésünk, közalkalmazotti juttatásokat tudtunk biztosítani, például volt ruhapénz, üdülési hozzájárulás, jutalom, kaptak laptopot, mobiltelefont a munkatársak. A költségvetési tárgyalásokon sikerült elérnem, hogy a jó munkáért munkáltatói döntésen alapuló béreket és címekeket adhattam. A kollégák pedig látták, hogy nem magamért, hanem az ő elismerésükért harcolok. Az induláskor festettünk, bútorokat cseréltünk, folyamatosan megteremtettük a szakmai munka személyi, tárgyi feltételeit,

s együtt kialakítottuk azokat a csomópontokat, amelyeket mindenképpen meg akartunk valósítani. A következő építkező munkának köszönhetően lettek erős területeink. Létrehoztuk a honlapot, megújítottuk az újságot, vittük tovább a régi tradíciókat és új folyamatokat indítottunk. Megtaláltuk a kapcsolódási pontokat a Pest Megyei Népművelők Egyesületével, hogy vállelve segítsük a másik szervezetét. Mindig egymást erősítettük, közös üggyé vált a pl. az évente Balatonszemesen megrendezett három napos szakmai továbbképzés.

Mindig rendkívül jó kapcsolatom volt a fenntartóval, elismerték amit csináltunk, biztosították a feltételeket és hagytak bennünket dolgozni, többször dicséretben is részesültünk.

Az Intézet beszámolóit, munkaterveit, szabályzatait és szakmai tevékeny-

sége az évek során olyan rendbe szerveződött, hogy 2012-ben meg tudtuk pályázni és el is nyertük a Minősített Közművelődési Intézmény címet. Mindig minőségi munkára törekedtünk számkra a cím elnyerése ennek mintegy visszaigazolása volt.

H. K.: *Néhány hónapja, pontosan 2013 áprilisától ti is a Nemzeti Művelődési Intézethez tartoztok már szervezetiileg. Milyen változásokat hozott ez az életeredben?*

A változás elsősorban szervezetiileg hatott rám és ránk, hiszen egy kis Intézetből egy országos szervezetbe kerültünk, ami a mindennapi munkavégzésben is érezteti hatását, és ez a szervezeti működésben és a tartalmi tevékenységben is megnyilvánul. A változást nemcsak a nagy szervezethez való tartozás jelenti, hanem a megyék sokszínűsége

géből, szakmai sajátosságaiból adódó feladatok összehangolásában ránk háruló közreműködés is. Ezek a feladatok ismét új kihívásokat jelentenek számunkra, mert értékeinket megtartva szeretnénk az új feladatok megvalósításában részt venni. Ezek között a feladatok között vannak olyanok is, amiket mi már évek óta csinálunk, de most a megvalósítás módszerei újak, ilyen pl. a Kapunyitóató és az Értéktár. Ebben a folyamatban kollégáimmal mindent megteszünk azért, hogy évtizedes szakmai tapasztalataink, eredményeink az új intézmény hasznára váljanak.

H.K: *Hogyan tudtok együtt dolgozni a többi megyei kollégáival?*

Nekem kinyíltak az ajtók. Van, akit nem ismertem, van olyan, akiről tudtam, hogy hol dolgozik, ő is ismert, de semmilyen szakmai kapcsolatunk nem

volt, és most örülök, hogy ebben az új szervezetben együtt vagyunk jelen. Érzek egyfajta közös gondolkodást, sokszor felhívjuk egymást, sokkal közelebb kerültünk egymáshoz, mint korábban.

H.K: *Milyen terveid vannak, amit mindenképpen szeretnél megvalósítani?*

Szeretném, ha a Pest Megyei Iroda az eddig kialakított szakmai tevékenységét továbbvihetné, és az új feladatok ezekre az alapokra épülnének. Fontosnak tartom, hogy az általunk elkészített, a működést biztosító bianco dokumentumtár megújuljon, mert erre nagy szüksége van a településeken dolgozó kollégáknak és önkormányzatoknak. A jogszabályi változásokat követve meg kell találnunk azokat a kapcsolódási pontokat, hogy a jövőben a megyei módszertan milyen új lehetőségeket, milyen szakmai háttérrel

tud biztosítani a településeknek, és az ott élő közösségeknek.

H.K: *Ebbe a nagy rendszerbe hogyan fér bele a család, hogyan fér bele négy generáció az életedbe?*

Ugyanolyan fontos mindkettő. A családom és a munkám párhuzamosan fut az életemben. Egymás mellett, jó szervezéssel minden megoldható. Édesapámmal együtt élek, aki 88 éves kora ellenére a maga bölcsességével ma is segít eligazodni a világ folyásában. Mindkét gyermekemmel és unokáimmal minden héten találkozom. Mert, ha azt mondja a hat éves unokám, hogy mama, eljössz megnézni, hogyan motorozom? Akkor, mindent félretevesz, utazom 30 kilométert, hogy lássam. Ha a 12 évesnek zongoravizsgálója van, akkor ott vagyok és vele örülök a sikerének. Ha a nagylány unokám Bridget Bardot képet tesz ki a Facebook oldalára, akkor veszek neki egy könyvet, hogy többet megtudjon róla.

Szükségünk van a nagy családi beszélgetésekre és ünnepekre. Sok közös történetünk van, ezek hétköznapi apró örömök, mert Édesanyám engem arra tanított, hogy mindenkit az életében kell szeretni, de nagyon.

Szertartásosan figyelek a nagy ünnepekre, névnapokra, születésnapokra. Karácsonykor 10-12-en ülünk az ünnepi asztalnál, ilyenkor mindenkinek a kedvencét készítem el.

Évtizedek óta december 24-én mindig bemegyek az éjféli misére a Szent István Bazilikába. Nekem ez egyben mindig az év végi számadás, hogy Isten színe előtt áttekintsem, mit is végeztem el abban az évben.

MAKRA BORBÁLA 2013. 04. 01. óta a Nemzeti Művelődési Intézet Pest Megyei Irodájának vezetője. Közel négy évtizede dolgozik a közművelődés területén. Alapdiplomáját a debreceni Tanítóképző Főiskola népművelés könyvtár szakán szerezte. Pályafutása során – 39 év – folyamatosan képezte magát, egyetemi tanulmányokat folytatott és számos OKJ-s szakmai képzéseken vett részt. 1998 óta közművelődési szakértőként dolgozik. Az elmúlt 11 évben több állami, megyei és szakmai elismerésben, kitüntetésben részesült; a Besenyei-Díj, a Pest Megye Szolgálatáért-Díj, a Magyar és a Pest Megyei Népművelők Egyesületének elismeréseiben. Számos szakmai publikációt, dolgozatot készített, és az elmúlt évek alatt az intézmény szakmai tevékenységét is feldolgozta. Családjával a Pest megyei Szigetújfaluban él. Szakmai pályafutását a Csepel szigeten kezdte; Tökölön, és Ráckeven. 1997 januárjától dolgozik a Pest megyei módszertani feladatellátás területén.